

**KRVAVE KRONIKE
GLAS**

Plebejski punt iz 1573. leta nam dandanašnji, v zgodovinski retrospektivi, stopa pred oči kot poskus internacionalizacije gospodarske in politične problematike tistega južnoslovenskega prostora, na katerega je Evropa že takrat gledala kot na confins militares, medtem ko ga je spremljala »vse-splošna infernalizacija življenskih razmer«. Kresovi, ki so jih uporniki zažigali po žumberških, dolenskih, zgorskih in štajerskih hribih, so pomenili prve plamenčke prebujene ljudske zavesti ponižanih in užaljenih. Toda sila fevdalcev je pogasila te baklje, tako da je na mrakotnem srednjeveškem gotskem odru ostalo le toliko luči, da je občinstvo lahko opazovalo finale nečesa, kar je zaobseženo v pojmu Ars moriendi.

Zgodovinski tlačanski upor je podžigal domišljijo pisateljev od Avgusta Šenoa do Mirka Bogovića, od Antona Medveda do Bratka Krefta, prav kot je od zgodovinarjev terjal odgovor na nešteta nejasna in težka vprašanja. Ko se je Miroslav Krleža po dvajsetletnih pripravah odločil pesniško osmiliti ta hrvaški bal brezupnega umiranja, ni uporabil dejstev hrvaške jacquerije kot ilustracijo, ampak je iz dogodkov ustvaril etično mise en scène (prizorišče), na katerem se vrstijo motivi človeškega trpljenja in univsum. Plebejski punt v Krleževem primeru in na podlagi njegovih lastnih izjav je v **Baladah Petrice Kerempuha** »podan v baročnem jeziku in simbolih upora zoper politično stvarnost v okviru dejstev, kakršna so bila na Hrvaškem in okrog nje nekako v letih 1935-36.«

Krležijansko poglobljanje v mrakotnost zgodovine in hkrati v temačnost dneva je bilo v tem čisto določenem primeru podrejeno kerempuhovskemu koeficientu »sub specie aeternitatis kerempouchiannae.« Da so Balade morale biti tiskane 1936. leta na Viru pri Domžalah »tako rekoč kot tihotapsko blago«, je dejstvo, ki zgodovinsko opravičuje ta pesniški protest proti tiranstvu in krivici, prav tako pa tudi Krležovo odločitev postaviti vislice in obešence kot dekorativno ozadje pereči problematiki.

Ko je iskal lastno formulo socialno tendenciozne angažirane literature, Krleža ni naključno segel po plebejski moči kajkavskega besedišča Vramca, Belosténca, Pèrgošića, Hábdelića, Magdalénica, Katarine Zrinske, Vitèzovića, Mikloušića, Krčelića, Tituša Brezováčkega. Ta kajkavski jezikovni »ljudski, zágorški, tlačanski sarkazem je poguben, prav kot je tudi kajkavski človek sarkastičen in articulo mortis, pod vislicami ali na natezovalnem kolesu. Krleža je občutil »podzemsko bučanje« tega arhaičnega jezika; v baročni ekspresivnosti njegovega verza skrivnostno in živo fosforescira.

Sam Krleža je bil vedno prepričan, da je srednjeveška ikonografija kmečkih puntov z obveznimi motivi mrtvaškega plesa idealni vzorec angažiranja slikarjev, in sicer v socialno tendenčnem pogledu. Ze če se površno ozremo v domače umetnostne zgodovine, zlahka ugotovimo, da so se naši slikarji v večji meri spečali z ljudsko romantičnimi prikaznimi vélikega punta, kot pa da bi se namenom: poglobljali v to zgodovinsko vsebino v sodobnem, krležijanskem smislu. Takó se je zgodilo s Quiquerezovo sliko »Smrt Matije Gubca« (1878), z Ivekovićevo »Bitko na Stubiškem polju« (1919) in prav takó z »Motivi o Matiji Gubcu« Jože Horvata Međimurca (1928-1944).

Šele Krsto Hegedušić je, najprej z izdajo Krleževih Balad (1946), potem pa tudi z monumentalno sliko »Bitka pri Stubici«, ki jo je naslikal v letih 1947-49, razgrnil pred nami podobo stubiške drame kot simboličnega mrtvaškega plesa. V istem duhu je naslikana tudi zavesa v obnovljenem Hrvaškem narodnem gledališču v Zagrebu.

V passe-partoutu Balad, ki jih je proti koncu lanskega leta izdala zagrebška založba »Liber« v bibliofilski izdaji, prav takó pa tudi v drugih Hegedušićevih kompozicijah, umetnik z likovnimi simboli in motivi, ki so v enaki meri navdahnjeni z ljudskogotsko ikonografijo in z glagoljaškimi drobnimi slikarjimi, s srednjeveško heraldiko in moderno mitologijo, prikazuje kataklizmatična

trčenja najrazličnejših političnih koristi v našem prostoru, trčenja, ki so se redno končavala v škodo šibkejšega.

Toda Krsto Hegedušić je v vseh svojih interpretacijah obešanja ljudi in stubičanske tematike ostal zvest Krleževi idejni in poetični kozmogoniji. In ko je prišla v javnost zamisel založbe »Liber«, da bi objavila bibliofilsko izdajo **Balad Petrice Kerempuha** hkrati z grafičnimi listi kakih dvajset naših najveljavnejših likovnih umetnikov s tematiko Kronike, se nam je začelo vsiljevati vprašanje: kakšen sodobni likovni ekvivalent bodo dobile Balade in ali bo ta korelacija današnji možna in smotrna?

Grafike, ki leže danes pred nami, pomenijo umetniški odgovor na to vprašanje, ta pa ni in ne more biti enovit. Poetično sugerirana halucinacija krvave drame je slikarje prav za trdno spravljala v prostislovje ž njimi samimi. Dileme, ki so se javljale, so konec koncev rešene moralno: nobeden se ni izneveril svojemu jeziku, prepričanju in stilu. Celó tisti umetniki, ki so zavestno hoteli zdržati znotraj gravitacijskega polja Krleževe pesniške besede, so ji postali nezvesti v pozitivnem ustvarjalnem pogledu, v imenu popolne imaginativne svobode.

Vladimir Maleković

XVIII. DOLENJSKI KULTURNI FESTIVAL
V KOSTANJEVICI NA KRKI
OBCINSKA KONFERENCA SZDL KRŠKO
PARTIZANSKA KNJIGA LJUBLJANA
IN
INŠTITUT ZA ZNANOST O KNJIŽEVNOSTI
LIBER IZ ZAGREBA

vljudno vabijo vas in vaše prijatelje
na otvoritev in ogled razstave

KRVAVE KRONIKE GLAS

Razstava bo odprta v soboto, 14. aprila 1973
ob 18. uri zvečer v Lamutovem likovnem
salonu v Kostanjevici

Razstavo smo pripravili ob sodelovanju
zagrebške založbe **LIBER**, zato
bomo razstavili tudi

BALADE PETRICE KEREMPUHA
MIROSLAVA KRLEŽE

RAZSTAVLJAJO:

1. Janez Bernik
2. Riko Debenjak
3. Marijan Retoni
4. Boris Dogan
5. Francina Dolenc
6. Željko Hegedušić
7. Vasilije Jordan
8. Nives Kavurić — Kurtović
9. Edo Kovačević
10. Ferdo Kulmer
11. Ivan Lacković
12. Ivan Lovrenčić
13. France Mihelič
14. Virgilije Nevjestić
15. Željko Senečić
16. Miljenko Stančić
17. Gabrijel Stupica
18. Vilim Svečnjak
19. Kamilo Tompa
20. Fedor Vaić

Po otvoritvi razstave bo
ob 19. uri v domu kulture v Kostanjevici
v počastitev 400-letnice hrvaško-slovenskega
kmečkega punta

PRAZNIČNI VEČER

Nastopajo:

Rajko Koritnik
Ladko Korošec
Peter Levec
Zdenka Lukec — Čudnova
Zlata Ognjanović
Ivan Potrč

Vljudno vabljeni!